

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / B. Luiten

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 361

B. Luiten

Kerkelijke
eenstemmigheid?

MEDITATIEF 365

O.W. Bouwsma

Denk groot van God

WANDELEN MET GOD 366

J. Wesseling

Wachtlopen

ACHTERGRONDEN 368

E.A. de Boer

Geloven en zien

KERK EN MUZIEK 371

W. Meinardi

Kerkmuziek: tussen
ideaal en werkelijkheid

AAN DE BROEDERWEG 375

A. Kamer

Kort verslag

en verder...

Nieuw uitgekomen

Meegelezen

Uit de kerken

KERKELIJKE EENSTEMMIGHEID?

Kerkelijke *eenstemmigheid*, wie zou dat niet willen? *Eensgezindheid onder alle oprecht gelovigen, ten aanzien van Christus én zijn kerk, is dat geen vurige bede?*

Daarom grijp je met verwachting naar een getuigenis, dat die pretentie heeft. Het werd gepresenteerd door het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.).

Het getuigenis draagt de titel *Ecclesiologische consensus*; wat zegt de Bijbel over de gemeentelkerk? Het wordt toegezonden aan alle deelnemende kerken van het C.O.G.G., én... aan de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Met aan ons de uitnodiging erbij, om de gelederen van het C.O.G.G. te komen versterken. 'Gelet op de ontwikkeling in gereformeerd-vrijgemaakte kring lijkt de hoop gerechtvaardigd dat dit kerkverband deze uitnodiging honoreert', aldus de begeleidende presentatie.¹

C.O.G.G.

Het C.O.G.G. werd in 1963 opgericht op initiatief van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Men wilde een convent van kerken en groepen, om elkaar beter te leren verstaan, elkaar aan te spreken op basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Eenheid en op deze wijze dichter bij elkaar te komen. Vanaf het eerste uur dienden de Gereformeerde Kerken (synodaal) zich aan als lid, en zij werden zonder probleem aanvaard. Evenzo de Gereformeerde Bond tot verbreiden

ding en verdediging van de waarheid in & Nederlands Hervormde Kerk. Later meldden de Nederlands Gereformeerde Kerken zich aan. Wat de kerken en groepen betreft, bleef het daarbij. Verder waren er nog wat deelnemers op persoonlijke titel, en in de samenstelling nog steeds.

Deze deelnemende kerken, groepen en personen zijn nu dan ook de ondertekenaars van de Consensus. Zij zijn er samen in geslaagd, volgens de presentatie, een eensluidende weergave van het bijbelse getuigenis aangaande de kerk op te stellen. Met alleen deze aantekening, dat men niet gekozen heeft voor een dogmatische, maar voor een heilshistorische benadering.

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L. TH. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. M. RUIJTER,
DS. R. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. d. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 408040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 IM
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland: f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah. Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN0165-5191

Dit betekent voor de vormgeving van het geheel, dat men aan de hand van enkele bijbelteksten een twaalfstal overwegingen formuleert, elk gevolgd door een verwerping van dwalingen.

Verbond en bekering

De eerste overweging laat de gemeente zien in het Oude Testament. De gemeente, die niet zonder meer samenviel met het volk Israël. Dat is mooi gezegd, en heel terecht. Want voortdurend heeft God zijn volk laten merken dat Hij naar zijn welbehagen kan toevoegen wie Hij wil.

Maar vervolgens staan er helaas ook wat duistere opmerkingen, juist daar waar men m.i. volstrekt helder had moeten zijn. Ik citeer: 'Behoren tot het verbondsvolk was en is een groot voorrecht: het is Gods volk. Het sluit echter de noodzaak van bekering niet uit.' Nu val ik niet over verbond en bekering, uiteraard, maar wel verbaast mij over het verbindingswoord tussen die twee: *echter*. Waarom dat voorbehoud, als een soort tegenstelling?

Stel je voor dat op een station zou worden omgeroepen: 'De trein naar Groningen vertrekt om 13.10 uur. Dit sluit echter niet uit dat u een kaartje dient te kopen'. Iedereen op het perron zou dan verbaasd zijn. Waarom zegt die omroeper dat zo? Is er wat bijzonders met die trein? Of is men soms bang, dat het perron vol zwartrijders staat? Die indruk zou je dan wel krijgen.

Door het woordje *echter* wordt uit elkaar getrokken, wat wezenlijk bij elkaar hoort.

'Verbond' is leven met God. Dat vraagt uit de aard van de zaak een radicale verandering van de zondige mens. Daarom gaan verbond en bekering hand in hand, het één kan niet zonder het ander. De doop, teken en zegel van het verbond, wordt in de Schrift het bad der wedergeboorte genoemd (Titus 3). Zo

evident is het leven met God alleen mogelijk door een algehele vernieuwing.

De formulering in de Consensus roept derhalve de vraag op, wat men dan onder verbond verstaat. Kan dat ook een soort status zijn, die men bezit zonder bekering, zoals een trein kan wegrijden met passagiers zonder kaartje?

Anderzijds, wanneer onder Gods volk iemand in zonde leeft, is met hem het verbond nooit opgericht geweest? Die indruk zou je krijgen door de opmerking in de Consensus, dat de dief Achan niet tot de gemeente behoorde.

Maar dan stuiten we op het merkwaardige probleem, dat in Consensus volledig zwijgt over de aard en de inhoud van Gods verbond. Dat zal een gevolg zijn van de keus, dat men een heilshistorische beschrijving wil bieden, geen dogmatische. Zo blijft al het inhoudelijke, al wat essentieel is voor de kerk als verbondsgemeente, in & mist. Dat mag toch wel zeer opmerkelijk worden genoemd voor een presentatie van het bijbelse getuigenis over de kerk.

De werkelijkheid van Gods verbond

Dit wrekt zich nog meer, wanneer wij vragen naar de werkelijkheid van Gods verbond, met name met het oog op de kinderen in de gemeente. Dan lezen we alleen dit: 'Wij wijzen elke verbondsonderschatting en elke verbondsoverschatting af. Er zijn verbondsbeloften, maar er is ook verbondswraak'.

Als je dit op je laat inwerken, doe je de ontdekking dat hier in feite niets wordt gezegd.

Stel, dat iemand vraagt, hoe laat een bepaald vliegtuig arriveert. En het antwoord klinkt: 'niet te vroeg en niet te laat'. Wordt je daar veel wijzer van?

Zo staat hier over het verbond: 'we wijzen onderschatting en overschatting af'. Maar wat belijdt men dan

wel? Zijn nu de kinderen van de gelovigen ook echt kinderen van God? Of is dat verbondsoverschating? Of moeten we zeggen, dat ze alleen de belofte hebben, &t ze (ooit) kinderen van God zouden mogen worden? Maar dat zal dan wel bedoeld zijn met verbondsonderschatting, naar ik hoop.

Merkwaardig is in dit verband, dat volgens de Consensus God zijn verbond heeft opgericht met Abraham, en niet, zoals in Gen. 17 staat, met Abraham en zijn zaad.

Zo blijft in het midden of de kinderen er wel of niet bij horen, en zo ja, op welke manier.

Mijn vraag is: hoe kan men nu een Ecclesiologische consensus het licht laten zien, en daarin het verbond een groot goed noemen, zonder dat men omschrijft wat dat verbond inhoudt en wie ertoe behoort?

Israël

We gaan een stap verder, langs deze zelfde lijn. Verschillende malen wordt in de Consensus benadrukt, dat het ontstaan van de nieuwtestamentische kerk als zodanig geen breuk met Israël heeft betekend. De kerk is niet los van Israël en komt er niet voor in de plaats. Opvallend is hierin, dat 'Israël' niet nader gedefinieerd wordt. En dat, terwijl in onze tijd zo wordt gedweept met het Israël naar het vlees! Zo kan iedereen zijn handtekening hier wel onder zetten, terwijl er toch een groot verschil van mening blijft.

Zo mag bijv. ook mijn handtekening wel onder deze uitspraak. Maar dan wel met deze verklaring erbij, &t het verbond met Abraham en zijn zaad in de dagen van het Nieuwe Testament wordt uitgebreid tot de einden van de aarde. In Christus is geen verschil tussen Jood en Griek, alle gelovigen mogen de takken zijn op de oorspronkelijke stam (Rom. 11). Beslissend daarbij is niet, wie Abrahams bloed in de aderen heeft, maar wie deelt in Abrahams geloof (Joh. 8 : 37-

47). Zo behoudt Israël zijn volheid, naar Gods Raad, ook al zijn er oorspronkelijke takken weggebroken (Opb. 7 : 4-8).

Misschien zijn deze opmerkingen te dogmatisch voor de opstellers van de Consensus. Maar ze lijken me beslist noodzakelijk, aangezien de Schrift zelf ons voorgaat in het spreken over tweeërlei Jeruzalem, één naar het vlees en één naar de Geest (Gal. 4 : 21-31). Met de waarschuwing erbij, om die twee duidelijk te onderscheiden en niet te verwarren.

Grootste gemene deler

Al met al mag duidelijk zijn, dat de heilshistorische benadering geen gelukkige greep is, in ieder geval niet in plaats van een dogmatische beschrijving. Het is net of je bloed en vlees van elkaar scheidt; in beide gevallen houdt je geen lichaam meer over.

Daarom snap ik ook niet, dat men dit zo presenteert, als 'het spreken van de bijbel over de kerk'. Men laat immers bewust de inhoudelijk benadering achterwege. Maar dat spreken staat toch ook in de Bijbel? Nu wekt het geheel van de Consensus meer de indruk van de grootste gemene deler. Het bijbelse spreken is erin verwerkt, kennelijk voorzover men daarover eenstemmigheid kon bereiken. Sommige aspecten konden daarom alleen maar even aangetipt worden.

Prediking

Ronduit schrijnend blijkt dit, wanneer het gaat over & prediking. Eerst lezen we daarover een prachtige uitspraak: 'Terecht betwistte de Reformatie de sleutelmacht van de paus en legde de sleutelmacht in de rechte prediking van het Evangelie van de vergeving der zonden'. Hartgrondig mee eens! Maar wat dit vervolgens voor consequenties zal hebben voor het kerk-zijn van de kerk, wordt zelfs nog niet heilshistorisch ingevuld.

We lezen alleen, zes overwegingen verder, dat kerkelijke gebreken op zichzelf nog niet nopen tot afscheiding. Daartoe weet men zich wel geroepen wanneer verhinderd wordt het Woord zuiver te verkondigen en de sacramenten heilig te houden.

Dit is toch wel een uiterst magere formulering, terwijl het hier gaat over het wezen van de kerk. Worden door haar de sleutels getrouw bewaard en bediend, zodat de poorten van het Koninkrijk open zwaaien door de verkondiging van Gods genade in Jezus Christus, ja of nee? De vraag behoort niet te zijn, of je zelf als predikant nog een plekje hebt waar je dat kunt doen, maar of de kerk kerk is, een huis van God, pijler en fundament der waarheid (1 Tim. 3 : 15). Wanneer dat fundament zoek is en met de waarheid gesold wordt, en er is geen tucht meer om &t tegen te gaan, kun je dan vluchten naar je eigen uithoek in het kerkelijk leven omdat 'kerkelijke gebreken niet nopen tot afscheiding'?

Met alle respect voor de goede bedoeling, maar ik kan dit niet anders zien dan als een menselijke redenering. Omdat ze centraal stelt wat de gelovige mens nog aan mogelijkheden zou hebben in een verworpen kerkgemeenschap. De bijbelse benadering evenwel is vanuit God. Van zijn gemeente zegt Hij 'weest heilig, want Ik ben heilig' (Lev. 11 : 44; 1 Petr. 1 : 15, 16). Wie hedenkt welke smaad Hem wordt aangedaan door & uitholling van het evangelie, zou geen moment meer gemeenschap willen hebben met een 'kerk' waar dat gebeurt.

Het onbegrijpelijke van het C.O.G.G.

Eens te meer worden we hier geconfronteerd met het onbegrijpelijke opereren van het C.O.G.G.. En wel met name van onze broeders daar, die officieel de Christelijke Gereformeerde Kerken vertegenwoordigen.

Enerzijds voeren de CGK met ons de **meest afgewogen** besprekingen, niet eens *over een verschil in Schrift* of belijdenis, maar toch met slechts uiterst moeizame resultaten. Anderzijds reiken **diezelfde CGK** in de kring van het C.O.G.G. de hand aan bijv. de synodaal Gereformeerde Kerken, in de erkenning dat die synodale kerken aan te spreken zijn 'op de basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Enigheid' (Statuten C.O.G.G., art. 2).

Hoe is dat toch in de wereld mogelijk? De synodale kerken hebben officieel afscheid genomen van de Bijbel als Gods Woord alleen, én van de Dordtse Leerregels, én van het klassieke ondertekeningsformulier voor ambtsdragers. Wordt dan door de broeders van de CGK niet de kameel doorgeslikt ter C.O.G.G., terwijl in de samensprekingen met ons de *mug* wordt uitgezift?

Hier kan ik niets van begrijpen. En ook niet van de opmerking in de Consensus, door allen ondertekend, dat de kerk ten diepste één is. Welke kerk bedoelt men dm? De onzichtbare optelsom van gelovigen, die er juist niet toe kunnen komen samen één trouwe kerk gestalte te geven, tot een duidelijk getuigenis in de wereld naar Joh. 17 : 23?

De ontwikkeling in 'vrijgemaakte' kring

Men hoopt, dat wij het C.O.G.G. zullen versterken. Die hoop wordt gerechtvaardigd door wat men noemt 'de ontwikkelingen in gereformeerd-vrijgemaakte kring'. Mijn vraag is: welke ontwikkelingen? Hebben wij de tucht afgeschaft, of het ondertekeningsformulier versoepeld?

Of bedoelt men te wijzen op de ruimte die *w onder ons is, m*, staande op één fundament, met elkaar van mening te verschillen en dat ook openlijk uit te spreken? Ik geef toe, dat dit laatste niet zon-

der gevaar is. Maar toch, zelfs het verschil in *Ligging* is geheel iets anders dan een verschil in *h basis*.

De verdere ontwikkeling van het C.O.G.G.

Laat ik ook iets mogen zeggen over de ontwikkeling binnen het C.O.G.G.. Men bestaat nu ruim 32 jaar. In die tijd zijn de afstanden tussen de deelnemende kerken en groepen **alleen** maar **groter** geworden. En toch rijdt de trein van het C.O.G.G. maar door. Het is als een onderling verbond, maar dan zonder bekering. Want de toenemende vrijzinnigheid wordt als pijnlijk ervaren, maar toch *nog* steeds *ve**-gen.

Geldt dan voor kerken niet, wat wel voor mensen geldt: 'Bekeert u, want anders zult u het Koninkrijk geenszins binnengaan'?

¹ Alle citaten uit de *Ecclesiologische consensus* en de presentatie daarvan, zijn genomen uit de volledige publicatie ervan in *Koers*, 27e jrg. nr. 2, 19 januari 1996.

N nieuw uitgekomen

De goede strijd des geloofs, is de titel van een *e n* - en artikelenbundel van wijlen ds. T. Sap (1871-1958). Hij was als predikant werkzaam in de Gereformeerde Kerk (na 1944 synodaal). Een uitgave van Kok Kampen, f 34,90 (192 blz.).

Van de hand van *drs. V.M.Fidde*laar verscheen *Israël in religieus perspectief, Christenen, Joden en Moslims in het Heilige Land*. Hij geeft een overzicht van de verschillende visies op Israël en de eschatologische verwachtingen van de drie godsdiensten. Uitgegeven door Kok Kampen, f 24,50 (135 blz.).

In de reeks *Generaal Synodale Publicaties* verscheen het rapport *Gesprek met de Christelijke Gereformeerde Kerken*, deel I. Uitgegeven door de Vuurbaak te Barneveld, f 12,90 (44 blz.).

Gewoon meedoen, leven met een lichamelijke handicap, uit de serie *Praktisch & Pastoraal*. Dit deel wil een christelijke handreiking zijn bij het leven met een lichamelijke handicap. De verschillende auteurs zijn betrokken bij het werk van de Vereniging Helpende Handen. Uitgegeven door J.J. Groen en Zoon, f 24,95 (146 blz.).

Meditatief

2 Koningen 19 : 15.

Vergelijken doen we nogal eens. Zo sterk als een rots, zo machtig als... vul maar in. Waarom hebben we behoefte aan vergelijkingen? Zou het er niet mee te maken hebben dat we al vergelijkend een soort balans opmaken met daarbij (min of meer verstopt) een keuze maken? Op basis van vergelijken: voor of tegen.

therapie

In je leven kom je situaties tegen die overweldigend zijn. Dingen gebeuren die je de adem benemen. Hoe kom je er uit? Wie een beetje rondkijkt, ziet dat allemaal gebeuren. We komen om in de therapieën en in de therapeuten. Voor bijna elke zorg is er eenzorger. Therapieën, wie zal het nut ervan in twijfel trekken? Maar als het volgen van een therapie samen op gaat met klein denken van wat God kan en doet, heeft dat ellendige gevolgen voor je leven met de Here. Je komt dat nogal eens tegen, Eigenlijk wordt God dan vergeleken met wat een mens kan uitrusten. Mensen kunnen aan je ziel sleutelen. Met wisselend succes overigens. Velen vinden er baat bij. Er wordt wel medewerking verlangd. Want anders... Maar hoe laten we de Here toe in ons leven. om zo te zeggen? Vroeger werd de Here, de Here Jezus Christus, nogal eens in allerlei preken en liederen de Arts genoemd. Het Medicijn. Ik Medicijnmeester. Je kunt dat bijv. tegenkomen in veel fraaie liederen uit k t Liedboek voor de Kerken (lied 408 : 3 e.d.). Zo werd God ervaren,

naar zijn Woord. Als Eerste in alles. Dé Helper. Altijd weer: helend. Zoals Jezus' naam ook is: Heiland. Heelmaker.

Actie-reactie

Hizkia krijgt een brief, lees je in 2 Koningen 19. Een brief die vergeleekt. Wat stelt Israëls God nou voor vergeleken met andere goden? En ook: wat stelt Hizkia als koning voor vergeleken met andere koningen? De werkelijkheid jaagt schrik aan, want er ligt zoveel waarheid in besloten. Maar de koning denkt groot van God. God is gewoonweg met niets en niemand te vergelijken. En dus: als iemand iets kan, dan Hij! (Vgl. Jes. 40) Here, verlos ons!

God kennen

We bidden het Jezus na: 'want van U is het koninkrijken de kracht en de heerlijkheid...' Is het werkelijk de werkelijkheid van ons geloof boven alles uit? We denken stiekem – want stel je voor dat je dat hardop zou zeggen – nogal eens armetierig en miezerig van de Here. Dat is een groot gebrek aan vertrouwen. We meten Hem vaak af naar onszelf. Naar wat we klaarblijkelijk ervaren, Dan wordt het tijd om over kleingeloof en twijfel heen zijn Naam te belijden. Hardop en overtuigd. We kennen Hem immers langer dan vandaag? En Hij is gisteren en heden Dezelfde en tot in eeuwigheid: de levende God, die aarde en hemel gemaakt heeft. We hebben maar groot te denken van God. Hij kan en wil en zal in nood volkomen uitkomst geven, zingen we met die terecht dierbare Psalm 68 mee. Daar zul je Hem

voor moeten kennen. In zijn Namen, zijn daden, zijn beloften, Je zult Hem moeten vertrouwen. Of dat moeilijk is? Ja, als je van Hem niets zou weten, dan... Als je al de vensters van je Godskennis zou barricaderen met twijfel, dan... Maar waarom zou je? Groot denken van God is immers geen schijn-werkelijkheid oproepen. Zoals Hij is, laat Hij zich kennen. Aan Jan en alleman, aan wie maar wil. Denk groot van God. Te groot zal niet kunnen, dat zul je zien!

Wachten met God

Saai

Even meende hij aan de horizon een lichtje te bespeuren. ~~Mitsen~~ was hij er weer helemaal bij met zijn gedachten. ~~Tot~~ nu was het een wacht geweest als bijna alle andere: ~~saai~~. Het hoorde erbij, tijdens zo'n reis. Maar hij zag er 't nut met van in. Vooral 's nachts niet. De machines draaiden toch wel door. Zelfs wanneer er één uitviel, was er nog geen man overboord. En met de radar pikten ze tegenwoordig vrijwel alle schepen op. Heel af en toe kwam je op zee nog een zeilboot tegen zonder reflector. Dat waren de linke jongens. Vandaar dat hij ineens weer klaarwakker was, toen hij een licht meende te zien.

Zn

Het voordeel was wel dat je ruimschoots& tijd kreeg om na te &nken. Veel aanspraak had je meestal toch niet. 's nachts. Soms had je hele gesprekken, samen. Maar van nacht was zo'n nacht, waarin ieder met zn eigen gedachten bezig was. Hij vond 't prima. ~~Dat~~ gevoel moesten toch veel mensen hebben. Hij had in z'n werk boeiende momenten. Maar ook die geestdodende wachten. Zo zou elk beroep wel z'n boeiende en z'n saaie kanten hebben. Hij dacht aan Gerda, zijn vrouw. Een bloeiend gezinnetje hadden ze. Maar veel dingen deed ze omdat het gewoon moest gebeuren. Routine. Zou het zo niet veel mensen vergaan? Je kon nog zo'n boeiend beroep hebben en nog zoveel plezier hebben in je werk, maar als je het nou eens op wat langere termijn bekeek? Wat voor zin had het? Wat droeg je

bij aan verbetering van deze w e reld? Wat had je er aan op je zeven-tigste?

De marifoon kraakte. Ze w— door een collega op de radar gesignaleerd. ~~Vat~~ hun koers was. Die verveelde zich zeker ook. Als hij even een kwartiertje gewacht had, had-ie het zo kunnen zien.

Twijfel

Zouden al die drukdoenerige mensen daar wel bij stilstaan?

'Wat toch heeft een mens aan al zijn zwoegen en aan al dat streven van zijn hart'. Die tekst uit Prediker schoot ineens door zijn hoofd. Levensecht vond hij dat. Wat levert al dat gezwoeg je uiteindelijk op? Soms hadden ze een nuttige lading. Voedsel, dan wist je waarvoor je voer, maar wanneer ze weer een ruim val hadden met die auto's. dan twijfelde hij wel eens aan het nut ervan. Die dingen maakten meer kapot dan je lief was: energie, milieu, mensenlevens. Ze dienden om de machine van de economie draaiende te houden. Totdat de zaak doldraaide, dacht-ie soms. Of vastliep in files. O, hij was nog steeds tevreden met z'n job. Al jong wilde hij varen. Veel zien. Avonturen meemaken. Lekker vrij zijn. Maar 't avontuurlijke was er wel een beetje af, zo langzamerhand. Toen ze net getrouwd waren, ging het nog wel. Gerda kon gelukkig goed tegen 't alleen zijn. Maar nu ze drie kinderen hadden, lag dat toch anders. Elke keer als hij aan wal kwam, waren ze een stuk groter geworden. Dat stak hem wel eens: weer een stuk van hun jeugd niet meegemaakt. Hij keek P een paar jaar uit naar een baan op de wal.

Maar dat viel niet mee. de laatste tijd. Dus stapte hij maar weer aan boord. Geld verdienen. Er moest thuis tenslotte ook brood op de plank komen.

Motivatatie

Hoeveel mensen zouden eigenlijk met die motivatie hun werk doen? Of je je werk nu leuk vond of niet. Of de wereld er nu beter van werd of niet. Je moest door. Veel tijd om na te denken over de wijsheid van Prediker nam je niet. Als je het boekje al kende.

Hoe zou je dat eigenlijk als christen moeten zien? Zou je altijd werk moeten zoeken, waarvan je heel duidelijk het nut kon aanwijzen? Dan zouden vast een heleboel christen e n meteen een andere baan moeten zoeken. Hij zelf ook. Je kon natuurlijk met hele verhalen komen om de 'maatschappelijke relevantie' aan te tonen. Vaak beschouwde hij dat als het schoonwassen van je eigen straatje.

'Dat ik trouw mijn werk doe om ook de behoeftige te kunnen helpen'. Weer zo'n flard van een zin. Hij wist zo gauw niet eens waar die vandaan kwam. Maar ineens gingen zijn gedachten een wissel over. Misschien moest je ook niet allereerst kijken naar wat je werk opleverde. Misschien was je motivatie wel 't belangrijkste. Je werkhouding. Gewoon doen wat de HERE je te doen geeft. En daarbij niet je naaste uit het oog verliezen, die jou hulp goed kan gebruiken.

Onopvallend

Daar kon hij zich veel meer bij voorstellen. Hij kende heel wat van

die onopvallende, harde werkers. Gerda was zo iemand. Die zou niet gauw op de voorgrond treden. Ze had het ook druk genoeg met hun drietal. Hij koesterde een stille bewondering voor haar. Zoals ze de zaken wist te regelen. Ja, er zat een heleboel dagelijkse routine bij. Maar het hielp allemaal om met de k i n k te kunnen functioneren. In kerk en maatschappij. Dat vonden ze samen belangrijk: dat hun kinderen burgers leerden te zijn in dat rijk van God.

Zo moesten er toch een heleboel rondlopen. Vaders, die trouw elke ochtend naar hun werk gingen, van binnen met lichte tegenzin of met spanningen vanwege collega's. Moeders, die elke dag Relemaal opgeslokt werden door dezelfde dingen. Zi die anderen. Van die onopvallende mensen, die op een of andere manier toch groot waren in het koninkrijk der hemelen. Gewoon vanwege hun trouw. Hun inzet. Hun geloof. Die hun werk deden voor God en hun hulpbehoevende naaste. Er moest geld op de plank komen. Voor jezelf, ja. Maar ook voor de kerk en de armen en de && wereld en noem maar op.

Beloning

Je kon er eigenlijk geen peil op trekken. In de Bijbel kwam nogal eens de beloning aan de orde. De HERE was zo royaal om ons leven voor Hem te waarderen. En die waardering zou Hij straks ook tot uitdrukking brengen. Christus kwam zo meteen ook je loon uitkeeren. Heel h g had hij absoluut niet begrepen hoe dat nou km. Dat moest er toch toe leiden dat je het voor die beloning ging doen? Maar langzamerhand kwam hij er achter dat het hele anders in elkaar zat. Zo gauw je het deed om straks eens even goed te incasseren, leefde je al onder nivo. Dan deed je het al niet meer uit geloof, uit liefde. Maar uit berekening. Of uit eerzucht.

Het mooie vond hij dat er juist geen berekenen aan was. Nee, langzamerhand had hij in de gaten gekregen, dat het geheim ergens anders lag. Die onopvallende, drukke mensen, die uit geloof leefden. En aan het werk gingen. Een koninklijke onderscheiding zouden ze hier op aarde wel nooit krijgen. Daar was hun inzet a gewoon, te onopvallend voor. Maar in het hemelse koninkrijk viel dat vast wel op. Al die vrouwen. Of zusters op de achtergrond. Of die jongere, die onopgemerkt vocht om in 't geloof staande te blijven. Dat meisje, dat vanwege haar geloof haar verering afbrak met die ongelovige jongen. Of die mannen, die trouw elke ochtend de deur uitgingen om hun gezin te kunnen verzorgen. Dan dacht hij alleen nog maar aan het dagelijks werk. Maar hoeveel andere manieren waren er niet om in stilte God te dienen? Hoeveel strijd en zelfverloochening zou er bij Gods kinderen zijn, waar alleen de HERE van wist? Nee, je kon er geen peil op trekken. Gelukkig maar. Maar het stimuleerde wel. Om vol te houden. Om te blijven dienen. Om trouw te zijn.

Stimulans

Opvallend dat in die gelijkenis van de talenten het niet aankwam op hoeveel je gekregen had. Of hoeveel je precies bijverdiende. Maar op je trouw. Rekeninghouden met de terugkeer van de Heer. De uitbetaling. 'Over weinig ben je trouw geweest, over veel zal Ik u stellen'. Als dat geen stimulans was. Nu trouw zijn op je eigen plekje. Straks meeregeren over de wereld. Zn wacht zat er bijna op. Nog een klein halfuurtje. Buiten was het nog steeds aardedonker. Toch leek het alsof 't op de brug lichter was geworden. Hé, op de radar zag hij een signaal: op een paar mijl moest wat zitten. Straks even melden aan degene die hem kwam aflossen. Hij ging zn gedachten nog even op papier zetten. Voor Gerda. Ho-

pelijk stimuleerde het haar ook. Haar afwas noodzakelijke routine. En tegelijk groot in Gods koninkrijk. Daar werd 't toch heel bijzonder van.

Extra nummers van De Reformatie...

...kunt u bestellen door overmaking van de kosten op postrekening 40 60 40 t.n.v. De Reformatie-Goes, onder vermelding van Jw-gang en nummer.

Dit zijn de kosten (incl. porto):

- 1 ex.: f 3,35
- 2 ex.: f 6.00
- 3 ex.: f 8,65
- 4 ex.: f 10,60
- 5 ex.: f 12,55

Na ontvangst van het bedrag wordt uw bestelling per omgaande uitgevoerd.

Achtergronden

Over de bijbelse film

In het najaar van 1994 zond de NCRV drie speelfilms uit, twee waarin het leven van de aartsvader Abraham en een waarin Jakob **centraal staat**. Eind 1995 werden die herhaald en werd bovendien een tweedelige film over Jozef vertoond. Het is het begin van de speelfilm-cyclus De Bijbel die 21 films naar verhalen uit het Oude Testament omvat. In 5 jaar komt de **hele** cyclus op het **scherm** van uw huiskamer-televisie. 'We moeten De Bijbel in feite zien als **een** nieuwe bijbelvertaling', meldde het Nederlands Dagblad van 4 november 1994 uit de mond van de inkoper van de NCRV.

Bij **veel** christelijke boekhandels kunt u een andere serie religieuze films **kopen**. Het zijn wat oudere **speelfilms**, zoals *De Tien Geboden*, *Simson en Delila*, *Ben Hur* en anderen. Ook **die** zal ik in het onderzoek **betrekken**.

De ethiek van de religieuze film

Is het **kijken** van zulke films **een** vorm van **Bijbelstudie**? Hoe moet je er met je **kinderen** over spreken? Of is het **verkeerd**, als acteurs en actrices (van wie we niet **eens** weten of **zij** in het door hen vertolkte Woord geloven) de **heilsgeschiedenis** naspelen? **In deze bijdrage wil ik proberen tot een ethische beoordeling van films als deze te komen.**

De belangrijkste drijfveer om dit **filmgenre** serieus te nemen is voor mij deze: wij, en onze **kinderen** nog meer, leven in **een** cultuur die door het beeldscherm **beheerst**

wordt. Wij zien **talloze** films, waar vroeger meer boeken **gelezen** werden. **Werd dus** vroeger de verbeeldingskracht van de mens via het gesproken woord geprikkeld, nu door het bewegend beeld van de film. De kerk blijft het **gesproken** woord (de preek) **gebruiken** en heeft het medium 'televisie' niet in de **verkondiging betrokken**. Als nu Bijbel en beeldbuis elkaar ontmoeten in de vorm van de religieuze film, **is dat een mooie gelegenheid tot bezinning.**

We **moeten** onthouden dat 'geloof' wel degelijk met zien te **maken** heeft. De vertelling in en het vertellen van de Bijbel-roep de werkelijkheid tot leven. **Waar** gebeurde **verhalen komen** vertellend tot **ben**. **Dat is een scheppingsgave.** Bovendien verlaat de Geest het geïnspireerde Woord niet. Geen mens kan de verhalen beluisteren zonder die in zichzelf te visualiseren. Maar mag je dat interne **proces** ook uitdrukken in het **medium film**? En mag **die verfilming** van het **Bijbelse** verhaal dan ook **verkondigend gebruikt** worden?

Bijbels toneel

J. Douma duidt in zijn boek *Christelijke levensstijl* **kort** dit **type** film aan. Hij doet dat in het hoofdstuk over ontspanning. **Via** de televisie komt hij **over** bioscoop en toneel te spreken. Nu hebben **gereformeerde** mensen er doorgaans weinig tijd voor **over om zulke cultuur-uitingen te bezoeken**. Er komt immers **niet** veel specifiek **christelijke** cultuur op het vlak van theater- en **filmproductie** tot **stand**. **Die beperkt zich** (en dan helaas nog zeer

beperkt) tot **beeldende** en muzische kunst, proza en poëzie. Theater met christelijk gehalte beperkt zich in onze wereld tot toneelstukken en musicals met een historisch verhaal, opgevoerd **dom** de jeugd rond onze scholen. En toch is veel van wat hij schrijft zinvol. De **bespreking** van het toneel **komt** uit in **een korte** passage over het zogenaamde 'Bijbels toneel'.

Met Bijbels toneel worden stukken bedoeld die **een van de** verhalen uit de Bijbel naspelen. **Douma** noemt uit de tijd van de Reformatie het **stuk** over het offer van Abraham, geschreven door Theodorus Beza. Later schreef Joost van de Vondel zijn Jozef in *Dothan*. Uit onze tijd noemt Douma de muzikale theaterproductie van **Adrian Snell**, *The Passion*. Hij schrijft: 'Ik acht het niet uitgesloten dat er **christenen zijn** die verantwoord bijbels drama kunnen bieden, dat niet alleen te **lezen**, maar **ook** te spelen valt' (p. 161). Het is uiterst voorzichtig geformuleerd. De religieuze **film** noemt hij alleen in **een voetnoot**. Het is tamelijk **onbekend terrein** voor **ons**.

Ook op **ander** kunstzinnig vlak zijn Bijbelverhalen of thema's het uitgangspunt van produkten die eik hun eigen waarde **hebben**. Denk aan de schilderijen van Rembrandt, aan de 'Passion' in de **muziek**, **aan de romans** (zoals *De grote verwachting* van Rudolf van Reest of *De tempelbouwers* van **H. Westering**). Die wereld is **ons** vertrouwd. Die van film (en theater, laat staan van **choreografie** en dans en christelijke **mogelijkheden** daarin) veel minder. We kennen geen **christenen** die daarop **een** indrukwekkend stempel gezet hebben.

Verfilming van de Bijbel

In 1961 verscheen een zeer informatief boek van A. Dronkers, *De religieuze film. Een terreinverkenning*. Het is een brede ethische studie van het onderwerp, geschreven met een (voor een theoloog!) verbluffende kennis van zaken van de filmwereld. Een interessant gegeven is: in 1895 werd de eerste (nog stomme) film ter wereld gemaakt, en in 1897 al de eerste verfilming van Jezus' leven! U ziet, het nieuwe medium film werd bijna een eeuw geleden (!) direct gericht op Bijbelse thema's. Sindsdien zijn werkelijk vele honderden van ml-ke films geproduceerd.

Dronkers onderscheidt een aantal soorten in de religieuze film. Ik beperk mij, gezien mijn belangstelling, tot de categorie van bijbelse films en wat hij noemt 'spectaculaire bijbelse show-films'. Ik ga voorbij aan films als *Quo Vadis?* (over Petrus en de verwoesting van Rome, naar het gelijknamige boek), *Ben Hur* (naar het boek van Lew Wallace) en *The Robe* (van Lloyd C. Douglas). Deze indrukwekkende films (zeer de moeite waard!) nemen hun uitgangspunt in een fictief verhaal dat in de tijd van het NT speelt en waarin de hoofdpersonen alleen in aanraking met de Here Jezus of zijn apostelen komen. In zulke fictie wordt een randfiguur uit de Bijbel ingekleurd en tot hoofdpersoon gemaakt. De verbeelding van de Bijbel is hierin minder een probleem, behalve bij scènes van de kruisiging.

Er spreekt al een oordeel uit dat Dronkers een categorie 'spectaculaire bijbelse show-film' invoert. Daarin ligt een scherpe veroordeling besloten van films als *The Ten Commandments*, *Samson and Delilah* en andere. Kenmerkend zijn: massa-regie (erg veel figuranten, bijvoorbeeld in het slavenwerk aan de bouwwerken van de farao), stoere figuren (de geweldenaar Simson die nep-steenblokken smijt en opvangt) en goedkope trucs om won-

deren weer te geven. Over de uitbeelding van de ontmoeting van God met Mozes schrijft Dronkers: 'De ontzagwekkende majesteit van God die zich in een brandende braamstruik aan Mozes onthult, wordt in deze film verkarikaturiseerd tot een stukje bengals vuurwerk' @. 155). Ook het schrijven van de stenen tafelen door God zelf wordt met een geheimzinnig, blikmachting vuur uitgebeeld dat niet imponeert. De verderfengel die de eerstgeborenen van Egypte doodt, is een gifgroene golf die door de straten vloeit. Dit soort films is van minder kwaliteit uit gelovig oogpunt dan die van de NCRV.

Elementen in beoordeling

Is uitbeelding van bijbelse verhalen en personen op zich geoorloofd? Ik meen van wel. Er is geen principeel verschil tussen aan de ene kant de stem waarmee we Gods Woord lezen en, sprekend of zingend, uit leven brengen en aan de andere kant de beweging en mimiek die daar in het drama bijgevoegd wordt. Douma meent dat het uitbeelden van de Bijbel ook Jezus 'die de Bergrede uitspreekt' mag omvatten. Hij trekt de grens bij het lijden en sterven van de Heiland. 'Men kan op het toneel het sterven van Jezus aanduiden door ernaar te verwijzen, men kan het niet spelen'. Ik zou de volgende elementen willen onderscheiden om tot een beoordeling van elke afzonderlijke film te kunnen komen. We moeten letten op 1. de Bijbelgetrouwheid, 2. de wijze van verbeelding van het goddelijke, 3. de esthetische kwaliteit en 4. het doel waarmee we de film bekijken.

Om de bespreking niet te technisch te maken geef ik eerst een impressie van twee van de door de NCRV vertoonde films.

Abraham

De twee films over het leven van Abraham beslaan Genesis 12-13 en

14-22. De tocht van Ur der Chaldeëen naar Kanaän is ergens in de woestijn van Marokko opgenomen. De naad tussen de twee delen wordt gevormd door het uiteengaan van Abram en Lot, terwijl de laatste bij Sodom gaat wonen. Hoewel veel gegevens uit de Bijbel uitgebreid worden om gesprekken en gebeurtenissen de nodige samenhang te geven, is wat de Bijbel vertelt zeer trouw weergegeven. Prachtig vond ik hoe Abraham met God communiceert door Hem te zoeken en aan te roepen.

Maar hoe is de stem van God die spreekt, weergegeven? Helaas is dat minder geslaagd: een hese, fluisterende mannenstem. Het maakte geen indruk op mij. Wat wel prachtig is, is de lijn: de Here is de God die spreekt, zich zo als werkelijk bewijst. Die zo geloof en gehoorzaamheid vraagt. Als Abram aan zijn vader Terach en broer Nahor moet duidelijk maken waarom zijn onbekende God meer is dan de traditionele goden die zij in beelden vereren, zegt hij: 'He spoke to me above the silence of all other gods': God sprak tot mij, boven de stilte van al de andere goden (van wie hij knellende stilte ervoer). Natuurlijk is dat laatste gegeven fictie, maar het onderstreept mooi de werkelijkheid van Gods spreken.

Jakob

Deze film begint met Genesis 25 : 27, het verschillend karakter van de tweelingen, Jakob en Ezau, uitkomend in hun groei naar volwassenheid. De film eindigt met Genesis 33, na Jakobs verzoening met Ezau en zijn aankomst in het beloofde land. Izaäk komt alleen als oude man (en in de Abraham-film als het h g verwachte zoon-tje) voor. Prachtig komt de strijd uit tussen de twee broers, waarbij Gods verkiezing (door de verschijning aan Rebekka) verstrikt raakt in Rebekka's voorkeur en Jakobs bedrog. Prachtig ook hoe Jakob,

toen Labans bedrog met Lea aan k t licht kwam, daarin aan z'n eigen bedrog herinnerd is. Ik had wat moeite met Jakobs (fictieve) verklaring van zijn verlangen naar het land dat God aan zijn vaderen beloofd had: 'I worked al these years, only to make myself worthy of it': 'Ik heb al deze jaren gewerkt, enkel om het te verdienen'. Dat klinkt teveel naar: voor wat, hoort wat.

In deze film komen meer verbeeldingen van bovennatuurlijke gebeurtenissen voor. In Jakobs droom te Bethel is de ladder uit de hemel een stenen trap, zoals die in die tijd bij elke tempel voorkwam. Die trap is omgeven van licht en rook, maar er wordt geen poging gedaan ook de engelen zichtbaar te maken. Iets goddelijks of geestelijk suggereren, maar niet uitbeelden wordt een 'elliptische aanduiding' genoemd. Het is er, juist doordat het weggelaten wordt! De 'Engel des HEREN' is steeds als een gewone man, in lichte kleren gekleed, te zien. Dat is naar mijn overtuiging juist. Maar in Jakobs gevecht in Pniël wordt de engel juist niet getoond! Je merkt dat Jakob een geweldig pak slaag krijgt, je hoort zijn heupgewricht kraken. Nee, je wéét: het is z'n heup. Je weet: hij vecht met God. Juist het niet zien maakt de film op z'n moment voor mij geslaagd.

Het tweede gebod

Maar snijdt het 2e gebod ons niet de pas af. Waarom aandacht aan de 'Bijbelse' film besteden als de Catechismus duidelijke taal spreekt? 'Wij moeten niet wijzer dan God zijn, die zijn christenen niet door stomme beelden, maar door de levende verkondiging van zijn Woord wil laten onderwijzen.' Goed, de schrijvers hebben geen 'stomme film' in gedachten gehad. Maar zijn bewegende en sprekende beelden wel toegestaan? We stellen de (mondelinge) verkondiging tegenover ek 'beeld'. De HERE God heeft zijn volk zeer

nadrukkelijk verboden beelden van Hem te maken. Want beelden zijn pogingen Hem zichtbaar en daarvoor hanteerbaar te maken. In plaats van geloof in de 'Onzienlijke' komt het houvast aan het re. Ook in de film moeten we hier de grens trekken: God afbeelden kan niet en mag daarom ook niet gepoogd worden. Het afbeelden van mensen uit de heilsgeschiedenis is niet het probleem, 'God kan en mag op geen enkele manier afgebeeld worden. Ik schepselen wel', zeggen we in zondag 35.

Bedoelen de films om Gods openbaring te verkondigen? Als dat de pretentie zou zijn, dan faalt het medium. Geen mens kan het Woord zo verbeeldingskrachtig visueel uitdrukken dat het gelijkwaardig is aan de zeggingskracht. Mijs inziens is het uiterst mogelijke van de Bijbelse speelfilm de poging tot vertelling en illustratie. En geen centimeter celluloid verder. Maar als we die beperking duidelijk onder woorden brengen, kan het goed zijn de levendigheid en echtheid van het Bijbelse verhaal naar voren te halen. Zo is dit type film bruikbaar.

W.L. de Graaff

Nuitgekomen

Aan de slag vanuit de grondslag, is de titel van een brochure van de Protestants Christelijke Ouderen Bond. De brochure gaat over de identiteit van de P.C.O.B. De P.C.O.B. is tegelijk ook uitgever (31 blz.). Postbus 260, 7460 AG Rijssen.

Kerkelijke vereniging en Politieke samenwerking, door David Koole. De auteur (woonachtig in Hattem) meent & de vrijgemaakt Gereformeerde Kerken er steeds naar moeten streven om één te worden met andere kerken van de Gereformeerde gezindte. Het boek is een uitgave van Uitgeverij Steunpunt, f 24,50 (222 blz.).

In Op reportage, is de auteur, drs. J.A. Emerson Vermaat, ooggetuige in crisis- en oorlogsgebieden. Hij geeft als journalist en redacteur van de EO een indringend verslag van door hem gemaakte reizen. Uitgegeven door De Banier Utrecht f 34,50 (254 blz.).

KERKMUZIEK: TUSSEN IDEEAL EN WERKELIJKHEID

W. Meinardi

K kerk en muziek

Het **deputatenrapport** eredienst zal voor velen een **verrassende** ervaring zijn. **Onomwonden wordt aan-gegeven** dat onze huidige liturgische praktijk op verschillende onderdelen voor verbetering vatbaar is. Voor iemand die **zich al langer met kerkmuziek** en liturgie bezig houdt is die conclusie misschien **minder** verrassend. Wel verrassend is tict **voor** zo iemand **dat de conclusies** **zeer** gedegen vanuit de Bijbel en de historie onderbouwd zijn. Het rapport geeft volop **mogelijkheden** om met argumenten over het onderwerp liturgie te praten. Vaak verzanden discussies over **liturgie** in 'ikvind'-discussies, waardoor je met elkaar niet verder komt. Wanneer iemand bijvoorbeeld de **kwali-teit** van de kerkmuziek in onze kerken aan de orde stelt, krijgt hij al gauw iemand tegenover zich die vindt dat dit onderwerp niet zo belangrijk is en dat hij **om niet nader gemotiveerde redenen verbetering op dit punt** niet noodzakelijk vindt. 'Het **gaat** immers **prima zo.**' Vaak **wordt** in een dergelijke discussie ook nog aangedragen dat het draait om het **Woord** en dat **de rest minder** belangrijk is. Het rapport geeft mogelijkheden om verder te komen, ook op het gebied van de kerkmuziek.

Op meerdere plaatsen **komt** in het rapport naar voren hoe belangrijk de plaats van **zang en muziek** in de dienst aan **God** is. Diverse **keren** **wordt** er op gewezen dat ook wij het in **onze** erediensten **zo goed en w** passend **mogelijk moeten** doen als **maar** mogelijk is met de middelen die wij **tot** onze beschikking hebben. Stijl en zorgvuldigheid **blijken** bijbelse **beginselen te** zijn. Ook wordt er op blz. 69 onder punt D geconstateerd, dat bij ons 'grote

zorg besteed wordt (**en terecht!**) aan de preek. Maar dat intussen niet even grote zorgvuldigheid aan de dag gelegd wordt bij lofzangen en **andere** delen van de dienst'. Ieder die zich **wat meer verdiept** heeft in onze huidige kerkmuzikale **praktijk kan dit laatste alleen maar beamen** en zich daarbij afvragen hoe **deze** scheefgroei ontstaan is.

In dit artikel wil ik onze gezangenbundel en de uitbreiding daarvan buiten beschouwing laten, **hoewel ook** dat mij zeer ter harte gaat. Ik wil mij richten op **hoe wij met kerkmuziek in de dienst omgaan**. Hoeveel aandacht en **zorg** besteden we aan zingen, begeleiding, orgelspel en eventuele andere **muzikale uiting**vormen?

Huidige kerkmuzikale praktijk

Ik wil een aantal elementen uit onze huidige **kerkmuzikale** praktijk naar voren brengen:

- In tegenstelling tot predikanten zijn **onze kerkmusici/organisten** vaak slecht opgeleid. Velen hebben al spelende ervaring opgedaan, zonder het 'vak' voldoende te **beheersen**. De meeste organisten bezitten geen diploma of bevoegdheidsverklaring.
- Bij het **zingen** in de **kerk vinden we** het heel **gewoon** dat er nogal **wat principes, die normaal gesproken in de muziek gelden, niet gehanteerd** worden. We vinden **het gewoon** dat **orgel en gemeente** voortdurend na elkaar inzetten, **we** liggen er niet **wakker van als het ritme** niet klopt, **ook** vinden velen het niet erg als er **gerommeld** wordt met

de harmonie of als melodieën niet correct worden gezongen.

- We zijn in onze traditie gewend met orgel te zingen en dat is vanwege de klank-karakteristiek van een goed pijporgel m.i. een zeer waardevolle traditie. De draagkracht die zo'n orgel kenmerkt zorgt dat veel **zangers** op toon gehouden **kunnen worden, zonder** dat de begeleiding hoeft te overheersen. (Niet voor niets zingt **men** al eeuwen bij het orgel.) In nogal **wat** gemeentes binnen onze **kerken** meent men met goedkoper toe te kunnen. Een **elektronisch** orgel lijkt inderdaad **enigszins** op een **pijpor-gel, maar heeft als groot na-deel** dat liet de natuurlijke draagkracht **niet** bezit. Bovendien verveelt het geluid **gauw** (zelfs met moderne computer-sampling technieken). Ook zijn er kerken waarin een veel te klein pijporgel geplaatst is. Er **zijn gemeentes** waar men ais gevolg hiervan **zondag** aan **zondag vals zingt**, zonder dat er ook maar iemand **wakker van ligt**.
- in veel **kerken** is het **gewoonte** dat **ieder die** maar **enigszins** orgel **kan** spelen tot organist wordt benoemd. Vaak blijft zo iemand zijn hek leven in functie, **ook d** werd hij of zij eerst voor nood gevraagd. Soms lijkt het **belangrijker** dat zoveel mogelijk mensen hun hobby op de **orgelbank** mogen uitleven dan dat de kwaliteit van het spel voorop staat.
- Liturgiebriefjes zijn in vele gevallen **pas** op zaterdag **beschikbaar**. Hierdoor wordt het vele organisten onmogelijk gemaakt een dienst **gedegen** voor te be-

reiden, zodat oude cliché's weer uit de kast gehaald worden. Ook het orgelspel voor en na de dienst is vaak niet meer goed op de rest van de liturgie af te stemmen.

- f. Overleg tussen predikanten en organisten over de liturgie vindt niet of nauwelijks plaats.
- g. Oefenen van onbekende melodieën voor de dienst wordt veelal niet nodig gevonden en vaak afgedaan met de bewering dat we geen koor zijn. Hierdoor klinken sommige melodieën (waaronder de geloofsbelijdenis!) tijdens de dienst vaak nergens naar en komen ze over als een worsteling. En dat terwijl het met enkele simpele handreikingen veel beter had kunnen g—

Ik zou nog wel even verder kunnen gaan, maar dan zou misschien een té somber beeld van onze huidige praktijk ontstaan, alsof het nergens goed gaat. Mocht die indruk ontstaan zijn dan wil ik die hierbij wegnemen. In veel kerken zijn welkelijks met veel inzet, en dikwijls ook grote kundigheid, organisten actief om iets moois van de dienst te maken.

Toch kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat het op veel plaatsen veel beter kan en dat de lofzang vaak onnodig op een te gebrekkige manier klinkt.

Deputatenrapport en verbetering kerkmuziek

Bij het lezen van het deputatenrapport was ik benieuwd wat de deputaten zouden voorstellen ter verbetering van onze huidige muzikale gewoontes. Eerlijk gezegd viel mij de vertaling naar de praktijk, van wat eerst theoretisch vastgesteld is, op dit punt nogal tegen. Zoals gezegd wordt wel geconstateerd dat ook wat betreft het zingen en muziek de kwaliteitseis geldt, nl. dat het binnen onze mogelijkheden zo goed mogelijk moet plaatsvinden,

maar hoe we dat praktisch moeten bereiken geeft het rapport nauwelijks aan.

Wel vinden we een uitvoerige beschrijving van de eisen waaraan een goed kerklied moet voldoen en hoe we een kwalitatief verantwoorde gezangenbundel kunnen krijgen. Ook treffen we opmerkingen aan dat beurtzang, het zingen van een koor, het zingen van een solist en het gebruik maken van meerdere instrumenten in principe niet onschrijfbaar zijn en, mits voldoende kwaliteit aanwezig is, gebruikt kunnen worden.

Over hoe de uitvoering van de kerkmuziek verbeterd kan worden lees ik alleen op blz. 152 – in het kader van het aanleren van nieuwe liederen – het dringende advies organisten cursussen te laten volgen bij de VGK. Dit keert later terug in concept-besluittekst 6D (blz. 171), aangevuld met het advies zangavonden door de VGK (met de GOMZ) te laten organiseren om nieuwe liederen goed aan te leren.

Dat deze cursussen nuttig zijn zal ik niet ontkennen (als docent aan deze cursussen zou ik de laatste zijn). Organisten worden aangescherpt en aangespoord zich verder in het orgelspel te bekwamen. Ik ben echter nogal sceptisch over het uiteindelijke rendement. Een cursus is een mooie opstap om verder te gaan studeren, maar op een kortlopende cursus wordt het 'vak' niet geleerd, laat staan hoe je nieuwe liederen moet aanleren. Daar zijn langdurige cursussen en privé-lessen voor nodig.

Misschien willen de deputaten deze zaak aan de plaatselijke kerken overlaten. Ik ben bang dat er dan van verbetering in kwaliteit niet veel terecht zal komen. Net zo als we het samenstellen van het kerkboek niet overlaten aan de plaatselijke kerken zal naar mijn stellige overtuiging ook de kerkmuzikale praktijk alleen verbeteren als we op dit punt landelijk iets ondernemen. Ook wat betreft het opleiden en tieroepen van predikanten hebben we landelijke regelingen. Er zijn tegen-

woordig zelfs al landelijke regelingen voor kosters! Daar kan een regeling voor kerkmusici niet bij achterblijven, gezien het belang van zang en muziek in de eredienst.

Het huidige benoemingsbeleid

Wanneer we onze huidige kerkmuzikale praktijk echt willen verbeteren moeten we m.i. beginnen onze benoemingsgewoontes m.b.t. organisten eens kritisch onder de loep te houden. Door het gebrek aan k— leid op dit punt in veel (niet alle!) plaatselijke kerken, houden we met z— allen een nogal gebrekkige lofzang in stand. Zelden zal dit bewust gebeuren; vaak wordt met de beste bedoelingen gehandeld. Dat neemt echter niet weg dat het veel beter kan.

In de rest van dit artikel wil ik dan ook mijn aandacht richten op het benoemingsbeleid ten aanzien van kerkmusici.

Ik zal in een aantal punten een schets van de gangbare praktijk geven:

- a. Indien er een organist in een bepaalde gemeente komt wonen of wanneer er een jong opgeleid iemand 'ver genoeg' is, is het veelal de gewoonte dat hij of zij aan de bestaande organistengroep wordt toegevoegd, vaak ongeacht het aantal zittende organisten. Soms moeten de organisten voorspelen voor een interne commissie, zelden voor een externe commissie. Wie hierover moet oordelen is vaak niet duidelijk en wordt meestal per keer bekeken. Zelden is deskundigheid hier een norm.
- b. Vaak wordt meer gelet op de hoeveelheid organisten, dan op de kwaliteit van de organisten. 'Hoe meer talenten aan bod komen, hoe beter', 'Goed voor de afwisseling' zijn veel gehoorde opmerkingen in dit kader. Iedereen die in de muziek werkzaam

is weet echter dat een muzikaal talent alléén niet voldoende is. Vaak is heel veel tijd en studie nodig om zo'n talent te ontwikkelen.

- c. Een eenmaal zittende organist, ook al was hij of zij voor nood aangesteld, blijft veelal z'n hele leven op de orgelbank zitten. In sommige gevallen is een gemeente jarenlang veroordeeld tot het zingen bij een zeer gebrekkige begeleiding.
- d. Een algemeen geldend principe is, dat een organist speelt in de plaats waar hij of zij woont. Een gevolg hiervan is dat sommige plaatsen een opeenhoping van organisten kennen en anderen juist een tekort. Alleen voor nood wordt wel eens buiten de eigen wijk gespeeld. Zelden heeft iemand een vaste benoeming buiten zijn of haar gemeente.
- e. In verhouding weinig kerken maken gebruik van de mogelijkheid om & geschiktheid door deskundigen te laten toetsen (bijvoorbeeld m.b.v. het vergelijkend examen van de VGK). Een aantal kerken werkt met de benoemingsregels die de VGK heeft opgesteld, maar ook dat zijn verhoudingsgewijs niet veel kerken. Een enkele kerk heeft zelf een regeling opgesteld. Een dom heersende opvatting is dat een organist het begeleiden moet leren tijdens de diensten, samen met de gemeente. Veel ervaring staat vaak in hoger aanzien dan een goede vooropleiding.
- f. De vergoedingen verschillen per gemeente. De meeste organisten ontvangen een sobere vergoeding voor boeken van ongeveer f 150,-. Slechts weinigen krijgen een vast honorarium uitbetaald.
- g. Organistenbenoemingen geven nogal eens aanleiding tot problemen en verstoorde verhoudingen.
- h. Het zingen en spelen wordt in veel kerken als niet optimaal er-

varen. Velen accepteren dat het zingen is, zoals het is. Men denkt het tegenwoordig vaak te verfraaien door soms een extra instrument mee te laten spelen en sommigen hebben een hoge verwachting van een nieuw kerkboek, in de verwachting dat het dan allemaal veel mooier zal gaan.

Kritische beschouwing

Bovengeschetste punten zijn de exponenten van een, over het algemeen, weinig doordacht beleid. Vaak is er niet nagedacht over het gewenste aantal organisten, ook niet over de eisen waaraan een organist moet voldoen. Bovendien moeten vaak niet deskundige mensen, zoals kerkeraadsleden of leden van een Commissie van Beheer of Orgelcommissie bepalen of een organist op z'n taak berekend is. Omdat velen dit niet zo precies kunnen horen vindt men het al gauw goed als het een beetje redelijk klinkt. Bovendien moet je iedereen de kansen geven wie dat wil, vinden velen. In veel gemeentes vindt men het oordeel van deskundigen absoluut niet nodig. Iedereen kan immers horen of iemand goed begeleidt.... Dat een gemeente gediend is met minder in plaats van meer **M**ten is weinigen bekend, men in de praktijk meerdere malen bewezen. Het blijkt dat met minder (bijv. alleen de 2 beste) organisten veel gemakkelijker afspraken zijn te maken, waardoor een gemeente op den duur veel beter gaat zingen. In een aantal plaatsen is al bewezen dat de gemeentezang hierdoor enorm op kan knappen, zodat men het zingen weer werkelijk als iets moois gaat ervaren. (Dat tegenwoordig velen een afkeer hebben van het kerklied en orgelspel en hun toevlucht nemen tot alternatief repertoire is zeer spijtig, maar wel verklaarbaar. Jarenlang middelmatig orgelspel aanhoren en slecht zingen meemaken kweken een aversie).

Ik denk dat het anderzijds ook heel jammer is dat goede organisten werkeloos in een gemeente zitten vanwege een overvloed aan organisten, maar & elders een gemeente het met een slechte noodorganist moet doen. Mijns inziens zou een organistenfunctie ook buiten een eigen woonplaats vervuld moeten kunnen worden om zo een veel betere spreiding van talent over de kerken te krijgen. Dat één persoon in een andere gemeente dan z'n eigen woonplaats kerkt, vind ik in dit geval verreweg te verkiezen boven het feit dat een hele gemeente de lofzang niet optimaal gaande kan houden.

Landelijke regeling

Hoe ik verbeteringen denk te realiseren?

Ik denk dat we landelijke afspraken moeten maken en toe moeten naar een regeling voor de kerkmuziek. Ook op andere terreinen maken we landelijk afspraken. Dit om te voorkomen dat & verschillen plaatselijk te groot worden, te zorgen voor uniformiteit en het wiel niet telkens opnieuw te laten uitvinden. Het lijkt me ondoenlijk en jammer van veel energie. elke plaatselijke kerk zelf een goede regeling op te laten zetten: daarvoor ontbreekt bovendien veelal de deskundigheid. Ik denk dat een regeling van h e n - af gestuurd en opgezet moet worden. Of dat door de synode moet of op een zelfde manier als tegenwoordig arbeidsovereenkomsten van kosters en predikanten door een platform van CvB's worden gecoördineerd weet ik niet. Het zou zeer wenselijk zijn als de synode haar verantwoordelijkheid op dit punt nam en een uitspraak deed.

De regeling voor de kerkmuziek die ik voorsta heb ik uitvoerig beschreven in het blad *Orgeldienst* (april 1995). Ze is ontleend aan de regeling die in de Ned. Herv. Kerk wordt gehanteerd en ook sinds een aantal jaren in de Geref. Kerken (synodaal).

Het komt in het kort hierop neer dat organisten, voordat ze benoemd worden, een bevoegdheidsverklaring **halen** (een soort diploma), waarin praktische vaardigheden en theoretische kennis **getoetst** zijn door een deskundige commissie. Men kan verschillende bevoegdheden **halen** (3 soorten, waarvan de hoogste **gelijk staat** met een conservatorium-opleiding). Afhankelijk van belangrijkheid **grootte** van orgel, gemeente en **liturgische** situatie **worden gemeenten** ingedeeld in 3 klassen die overeenkomen met de verschillende bevoegdheden. Per gemeente **functioneren een** of twee vaste organisten, eventueel bijgestaan door een **hulporganist**. Organisten **kunnen** naar een functie solliciteren en worden door een **deskundige commissie aangesteld**. Aangezien het **heden van een bevoegdheid en het onderhouden van de speelvaardigheid en het voorbereiden** van de diensten veel **tijd** en ook **geld kost**, moet aan de bevoegdheden een **honorarium verbonden** worden, **zodat** een **kerkmusicus** blijvend tijd kan **vrijmaken**. Hierbij zal de conservatorium-afgestudeerde **kerkmusicus** het meeste geld moeten **ontvangen**. Deze zal eventueel **per regio** aangesteld **kunnen** worden als **coach/begeleider** van andere organisten en **voor** het **organiseren** van **kerkmuzikale** activiteiten. (Dit laatste punt **voeg** ik hierbij toe **aan mijn artikel in Orgeldienst**).

Utopie?

Ik kan me **voorstellen** dat sommigen **bovenstaande plannen** als een utopie **zien**, aangezien de huidige **praktijk op sommige punten** **ver** van deze plannen afstaat. in de Ned. **Herv. kerk functioneert de regeling** behoorlijk **goed**: over het algemeen is daar het **kerkmuzikale** niveau veel hoger als bij ons. In de (syn.) **Geref. Kerk** **functioneert de regeling** nog **niet** zo lang en ook nog niet zo goed. Debet daaraan is **m.i.** dat de laagste be-

voegdheidsgraad vrij hoge eisen stelt en daardoor nogal **ver van de** tot nu toe gangbare praktijk af staat. Mede daarom heb ik in **mijn** plannen een lagere **bevoegdheidsgraad** toegevoegd die dichter bij de huidige **praktijk staat** en die voor gemotiveerde organisten met enige aanleg **zonder problemen te halen** is na een goede voorbereiding. De eisen voor deze laagste bevoegdheid zijn **o.m.** het **correct** kunnen begeleiden van alle liederen uit het kerkboek, **samen met** een aantal aanvullende eisen, **zowel theoretisch als praktisch**. (Deze eisen zijn ongeveer gelijk aan het huidige vergelijkend examen van & VGK.)

Misschien zullen sommigen vreemd aankijken tegen het vergoeden van organisten. Als je **kerkmuziek** serieus neemt kun je **m.i.** hieraan niet **ontkomen**. Het behalen van een bevoegdheid vraagt veel studie en die studie blijft bij het voorbereiden van **elke dienst en bij** het onderhouden van de speelvaardigheden. Bovendien zal de organist in mijn visie de **coördinator moeten worden** van heel het **kerkmuzikaal** gebeuren binnen een **gemeente**: **daartoe behoort ook** het **begeleiden, beoordelen en coachen** van eventuele andere **instrumentalisten** (bij bijzondere diensten) en het overleg voeren met de predikant en **kerkeraad**. Misschien dat hier in de **toekomst** het leiden van een kerkkoor **aan toegevoegd kan** worden. (In **sommige** kerken kent **men** hiervoor nog de aparte functie van **cantor**.)

Overigens, in **Lutherse Kerken** in Duitsland en Scandinavië kent **men** al **jaren volledige banen voor** (cantor-)organisten. Het spelen in de **kerk** en het dirigeren van kerkkooren levert voor deze mensen een volledig **inkomen** op. In deze **kerken** heeft kerkmuziek vanouds dan ook al die plaats die het **eigenlijk** verdient.

Het is **zuur**, met name voor onze **vakorganisten**, dat **zij** financieel **vrijwel niets** aan het **organist-schap** overhouden en **soms** veel moeten

bijklossen buiten hun vak, wat ten koste gaat van de speelkwaliteit. Dit **terwijl zij veel** voor de kerken en ook voor toekomstige organisten kunnen **betekenen**. (Zij zouden in een **ander** kerkgenootschap een aardig **netto** basis-salaris verdienen.) Mijns inziens kan maar slecht uitgelegd worden dat bijv. koster soms een volledig **inkomen** ontvangen van de kerk, compleet **met** cao, terwijl organisten niets krijgen, terwijl zij juist een wezenlijke functie hebben in onze kerkdiensten. De honorering van organisten in vergelijking met koster en ook predikanten is zeker toe aan een heroverweging!

Ik hoop dat bovenstaande niet opgevat wordt als **sen** persoonlijke klaagzang van een **soms teleurgesteld kerkmusicus**, maar als een impuls tot verbetering van onze huidige muzikale praktijk. Daar geeft het **deputatenrapport** alle aanleiding toe. Ik hoop dan ook dat dit aspect van de **liturgie** niet vergeten wordt in alle **komende** besprekingen en zeker de aandacht krijgt die het verdient, tot meerdere eer van onze Schepper.

van de vergadering van het curatorium van de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland d.d. 7 december 1995 te Kampen

1. De vergadering wordt geleid door de president, ds. C.J. Smelik. De rector, p f . dr. J. van Bruggen, en de secretaris van de senaat, prof. dr. C.J. de Ruijter, wonen de vergadering bij.
2. De president staat in dankbaarheid stil bij k t feit dat 6 dec. jl. de 141e Dies Natalis van de universiteit passeerde. Wat de personalia betreft, wordt dankbaar geconstateerd dat prof. dr. Van de Pol zijn werk na de herfstvakantie heeft kunnen hervatten.
3. De notulen van de vergadering d.d. 4 september 1995 worden vastgesteld
4. Een voorgestelde regeling voor de aanstelling van wetenschappelijke onderzoekers, wordt aanvaard.
5. Het verslag van de senaat over het academisch jaar 1994-1995 vergt geen nadere bespreking.
6. Het studentencorps F.Q.I. zendt het jaarprogramma 1995-1996 uit.
7. Dankbaar wordt kennis genomen van de toezegging van de heer C.A. Klapwijk te Leiderdorp, dat hij bereid is zitting te nemen in de bibliotheekcommissie als deskundige inzake bibliotheek-automatisering.
8. Inzake de toelating tot de uni-

versiteit wordt besloten, dat voortaan studenten die geen VWO-diploma hebben en zich melden met hetg propedeuse-HBO, met ingang van de cursus 1996-1997 als regel niet meer kunnen worden toegelaten.

9. Besloten wordt positief te reageren op het verzoek van het curatorium van de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken, om op korte termijn te komen tot een gesprek over de mogelijkheden om aan de vooropleiding meer het karakter van gezamenlijkheid te geven.
10. De Gereformeerde Kerk van Heerde wijst in reactie op de aangekondigde verhoging van het quotum, naar mogelijkheden om de inkomsten van de universiteit te verhogen. Ook de Gereformeerde Kerk van Middelhamnis zal via de financiële commissie een nadere toelichting ontvangen op vragen inzake de quotum-verhoging. Geantwoord zal o.a. worden, dat een aantal jaren achtereenvolgend van de kerken geen omslagverhoging is gevraagd. Ook zal aandacht gevraagd worden voor het feit dat onze universiteit, in vergelijking met vergelijkbare instellingen, in de loop van de jaren een zeer bescheiden opzet heeft Wouden, zodat van bezuinigingen als thans aan de wde zijn aan andere universiteiten, geen sprake kan zijn wil het onderwijs vruchtbaar blijven. Het feit doet zich echter wel voor, dat de inkomsten uit o.a. legaten en giften de laatste

jaren dusdanig verminderd zijn, dat voor een gezonde bedrijfsvoering een verhoging van de omslag per ziel onontkoombaar is.

11. Het moderamen zal met de financiële commissie de benoeming tot bibliothecaris van dhr. J. Harmanny te Kampen, voorbereiden.
12. De verslagen van de werkzaamheden van de bibliotheekcommissie en de commissie huisvesting worden besproken.
13. Er wordt een rooster voorgesteld voor het aftreden van de leden van het curatorium. Het blijkt dat meer dan de helft van de huidige leden om uiteenlopende redenen niet voor herbenoeming in aanmerking kunnen komen. Aan de eerstkomende generale synode zal daarom worden gevraagd te zorgen voor voldoende continuïteit in de bezetting van het nieuw te benoemen curatorium. Ook aan de particuliere synoden, die namen hebben voor te van toekomstige leden van het curatorium, zal voor deze wens aandacht worden gevraagd.
14. De volgende vergadering wordt bepaald op 8 februari 1996 te 10.15 uur.
15. Na dankgebed wordt de vergadering gesloten.

M

meegelezen

Een opwekking nodig?

In *Reformanda* van 25 januari jl. schreef ds. J.M. Goedhart over geloofsbeleving. Zou die bij ons anders moeten zijn?

Er is binnen 'crize' kerken veel te doen over het onderwerp 'geloofsbeleving'.

Een journalist, een predikant en een 'gewoon' gemeentelid, een zuster van de gemeente, zijn naar Amerika geweest en met enthousiaste verhalen thuis gekomen. 't Was geweldig allemaal. De journalist moest erover schrijven. In de krant. In een apart geschrift. Ze zijn niet bij onze broeders en zusters, bij de gemeente in Denver geweest. Maar ze hebben het wel gevonden. Buiten de kring van die broeders en zusters.

Daar trof je het nog eens aan: de geloofsbeleving. In de prediking. Bij predikanten en hun hoorders. In Nederland terug heeft dat gevolgen. Congressen en avonden worden belegd. En ze laten zich horen, de Amerika-gangers. En er wordt naar hen geluisterd. Enthousiast deden ze! Schoten we niet verschrikkelijk tekort in 'geloofsbeleving'? Was het niet meer 'verstands-' dan 'harterwerk' bij 'ons' geweest jarenlang? We konden wel praten over de l, maar het leven...? We stelden wel daden: we maakten ons vrij, we richtten eigen organisaties op, we stichtten eigen scholen, we begonnen een eigen krant (ja, dat ook!), enz., enz. Maar praten over je geloof was er weinig of niet bij. ~~Wat~~ de HERE nu precies voor jou betekende, kon je je kinderen niet of nauwelijks duidelijk maken. Dat beeld wordt geschetst over de oudere generatie. ~~Er~~ moet nodig een op-

wekking komen. En die komt er nu. Via die Amerika-gangers en -verslagen en -publicaties en -vergaderingen.

Is het dat?

Die vraag ~~k~~an nu niet uitblijven: Is het dat wat we nodig hebben?

Moet het uit Amerika komen? Was het hier niet te vinden? Is het waar dat er van 'geloofsbeleving' weinig of geen sprake meer was en is? Is het beeld dat men van de oudere generatie schetst en dat men de jongeren opdringt, juist? Want zo komt het wel over: als een beeld dat de jongeren opgedrongen wordt. Zó was het. En het moet allemaal anders worden. De zo ~~n~~óde ~~gemiste~~ 'geloofsbeleving' moet er nu komen.

Heeft men niet in de gaten dat men ouders en grootouders groot onrecht aandoet door het zo te schetsen? En dat men zo z'n 'eigen nest' bevuilt? En velen van die ouders en grootouders die de Vrijmaking en het vervolg meemaakten, zijn er niet meer. Zijn kortere of langere tijd geleden weggefallen. Kunnen zich niet meer verweren en verdedigen. En die er nog wel zijn, lijden pijn. Vanwege dat beeld dat men schetst. Over het vermeende gebrek aan echte geloofsbeleving.

De vragen die ds. Goedhart stelt, zijn zeer terecht. Overigens gaat het om meer dan het onrecht dat ouders en grootouders wordt aangedaan en om de pijn die zij lijden. Ten diepste gaat het om een miskenning van de gereformeerde geloofsbeleving die oud en jong doet leven met de HERE. We moeten onszelf en elkaar opscherpen en komen tot een betere bewustwording van wat gereformeerd geloven inhoudt en betekent.

Gereformeerd of baptistisch?

Ds. D. van Houdt bezocht het congres over geestelijke groei in Lunteren. Hij schrijft daarover enkele artikelen in *Reformanda*. Zijn opmerkingen zijn het overwegen waard. Op 25 januari jl. gaf hij wat achtergrondinformatie over de angelsaksische theologie. Is die gereformeerd of baptistisch? Hij meent, dat op het congres het belangrijkste verzwegen is:

En hoe is dat nu verder in de angelsaksische theologie? Op het congres in Lunteren werden allerlei boeken met klem en vuur aanbevolen; zo nadrukkelijk zelfs, dat er bij interruptie een stem uit de schare kwam die riep: laten we toch oppassen voor intellectualisme! Zeker een waarschuwing op haar plaats, maar het is nu niet mijn bedoeling hier verder op in te gaan.

Maar om een voorbeeld te geven hoe er in die kringen gedacht wordt over doop en verbond: één van de genoemde boeken is dat van J.I. Packer *Groeien in Christus*. Hoofdstuk II handelt vrij uitvoerig over de doop en neemt het ook wel duidelijk op voor de kinderdoop. Toch staat er op pag. 110. na bredere overweging, van het voor en tegen: *Pastoraal. De baptisten, die het door God geleerde concept dat de kerk alleen maar uit gelovigen bestaat, tot uitdrukking willen brengen, dragen & kinderen op (een 'droge doop' in de ogen van de kinderdopers) en dopen later met water. Andere protestanten, verlangend om uitdrukking te geven aan de Bijbelse solidariteit met de familie van het verbond, dopen de kinderen en bevestigen die later (een 'droge doop' in de ogen van de baptisten). Her zou niet moeilijk*

moeten zijn voor de kinderdopers en voor de volwassendopers, om in wederzijds respect samen te werken, want bijbels en pastoraal gezin zijn ~~ke~~ praktijken (Gode zij dank) gelijk van betekenis.

Let wel: zo gaat de deur open voor het baptisme in de kerk. En verder: hier staat veel meer op het spel dan een beschouwing van het verbond. Het gaat hier om de vraag wat de kerk is. Zij is een vergadering van gelovigen en hun zaad, volk van God. En beslist niet, wat de baptisten en de vrije kerken ervan maken: een kring van wedergeborenen of in ieder geval een kring van overtuigd-gelovigen.

Op het congres van Lunteren kwam dit soort zaken niet uitgebreid aan de orde. Het ging bijna steeds in allerlei toonaard, over bekering, wedergeboorte, over levensheiliging, over problemen met het geloofsleven enzovoort.

Maar over het trouwverbond van onze God en over het werk van Christus in de vergadering en verzorging van zijn kerk door de dienst van de ambten en de werking van de Heilige Geest daarin, heb ik weinig of niets gehoord. Al-lerlei geluiden dus wel en daarvoor is dan ook wel sympathie op te brengen, Maar er wordt te veel gemist of verzwegen. En daarop richt zich onze kritiek. Immers, daarvoor hebben we te veel 'in huis' gekregen, ook sinds de dagen van de Reformatie.

Al wat evangelisch is, zou Gereformeerd moeten worden

Uit De Wakker van 26 januari jl. hi p-pen we het volgende stuk van prof. W. van 't Spijker:

Evangelisch gereformeerd

Al wat gereformeerd is is evangelisch. De geschiedenis is er om dit te betogen. In het begin van de 16e eeuw kwam er een golf van vernieuwing over Europa, door & herontdekking van het evangelie. Men

spreekt in dit verband graag over de grote evangelische beweging die van stad tot stad en van land tot land ging. Niet lang duurde het of de naam protestanten werd gebruikt. Later werd er een specificatie aangebracht: Lutheranen en Zwinglianen. De dopers kwamen min of meer terzijde te staan. De ontwikkeling der dingen leidde tot het uiteenvallen van de twee tradities.

Lutheranen had men in soorten, gereformeerden eveneens. Voor wat de laatste betreft; het maakte verschil of men zich oriënteerde op Straatsburg, Genève of Zürich. Er was verscheidenheid in vormgeving, liturgie, kerkelijke structuur. Maar één ding speelde in alle schakeringen van & gereformeerde traditie door. Het was het evangelische. Welke factoren ook maar het karakter van het gereformeerd protestantisme bepalen, zij dienen geen van alle om dit evangelische aspect te onderdrukken, maar veel eer om het te bewaren en te laten uitkomen. De visie op de Schrift wil niet slechts een vertolking zijn van het 'alleen door de Schrift', zij wil ook tot uitdrukking brengen dat men de gehele Schrift aanvaardt. Daarmee komt het voluit evangelisch karakter naar voren. De nadruk op de genade betekent niet een inperken van het evangelie, maar een uitbreiding ervan tot in de toeëigening toe. En het pleit voor de kerk houdt vooral ook in, dat men het evangelie wil vrijwaren voor menselijke willekeur. Al wat gereformeerd is, moet daarom ook evangelisch heten.

Al wat evangelisch is is daarom oog niet gereformeerd. Men mag de eerste stelling echter niet omkeren. Er zijn vele schakeringen in de evangelische wereld. Méér nog dan in die van de gereformeerde traditie. Maar de moeilijkheid om het karakter van het evangelische klaar en duidelijk te omschrijven, hangt samen met een innerlijke wezenstrek van de evangelische beweging. Deze laat zich registreren met behulp van de drie criteria die wij aanweisen als karakteristiek voor het gereformeerd belijden: Schrift, genade en kerk. Hoezeer de evangelische beweging een eerbetoon wil brengen aan de Schriften, zij doet daaraan afbreuk door het biblicistisch bijbelgebruik. De eenheid van het verbond ontbreekt er veelal aan, waardoor wet en evangelie maar moeilijk kunnen functioneren. De onduidelijkheid ten aanzien van de leer der genade wordt weerspiegeld door een aarzelend, of soms zelfs overduidelijk Arminianisme. En wat een gereformeerd mens aan rijkdom van het belijden omtrent de kerk en haar structuur heeft opgevangen, verdwijnt in een bij tijden sektarisch wezen, dat aan ambt en sacrament geen hoge plaats toekent. Al wat gereformeerd is, dient ook evangelisch te zijn. Waarom zouden we ook niet zeggen: al wat evangelisch is, zou gereformeerd moeten worden?

HOTEL 'DREYEROORD'
OOSTERBEEK
tel. 026-3333169

**Het hotel waar mevrouw zich UIT
en meneer zich THUIS voelt**
Fam. Van der Straaten

Beroepen te Buitenpost: J. van de Wetering te **Bergentheim**; te De Lieren te Ten Post i.c.m. Gartelsweer: A.A.J. de **Boer**, kand. te Kampen; te **Hoogezand-Sappemeer**: T. Wendt te Bunschoten-Oost; te Ureterp: H. de Vries te Assen-Noord.

Beroepbaar¹: Kand. A.A.J. de Boer, **Buienhofstraat** 23-1, 8261 BD Kampen, ☎ (038) 3324058; Ds. J. de Wolf, Populierenhof 15, 8091 DR **Wezep**, ☎ (038) 3763948. Ds. A.J.Th. van der Scheer, H. **Schaftstraat** 18, 4333 CK **Middelburg**, e (0118) 612254; Studenten met spreekconsent: **E.G. Kremer** tot 6 oktober 19%; ☎ (038) 3322740; **C. van Dijk** tot 16 september 1996; ☎ (038) 3330847; **U. van der Meer** tot 16 juni 19%; (0529) 451072; **G. Meijer** tot 16 juni 19%; ☎ (038) 3312958; J.J.Th. Doedens tot 6 oktober 1996; a (038) 3316077; J.J. Meijer tot 16 juni 1996; a (038) 3325277.

Nieuwe opgaven en wijzigingen:
W.L. de Graaff, tel 038-3331201

Intrede

Brunssum – Op zondag 4 februari jl., deed J.H.Smit, kandidaat te Kampen, intrede in de gemeente te **Brunssum-Treebeek**. De bevestiging, door dr. W.G. de Vries emeritus-predikant te Zwolle, vond plaats in de morgendienst. De **intrede-dienst** vond 's middags plaats. Beide diensten werden in het eigen kerkgebouw aan de Kruisbergstraat nr. 25 gehouden. Adres ds. **J.H.Smit**: Schubertstraat 11, 6444 BB **Brunssum**, ☎ (045) 5253467.

Assen – Op zondag 28 januari jl. deed ds. R. **Sietsma te Maceló** (Brazilië), uitgezonden door de Canadian Reformed Church te Hamilton, intrede te Assen-Zuid. Ds. **Sietsma** verbond zich aan de gemeente te Assen-Zuid voor de mis-

sionaire dienst te Curitiba (Brazilië). Hij werd in de morgendienst **bevestigd** door ds. J. Jansen, missionair predikant van Assen-Zuid en werkzaam te **Curitiba**.

Beide diensten werden gehouden in 'De Kandelaar', Oude **Molenstraat** 20 te Assen.

Nieuw postadres ds. Sietsma: Caixa Postal 4171, Curitiba, PR **Brazil**, 82501970.

Emeritaat

Vlissingen – Op zondag 4 februari jl. ging ds. H. **Mostert** te **Vlissingen**, met emeritaat. Op deze datum nam hij afscheid in de middagdienst, die in het eigen kerkgebouw van de gemeente, Lannostraat 2, werd gehouden.

Ds. **Mostert** werd op 24 december 1930 in **Rotterdam** geboren en studeerde theologie aan de Theologische Universiteit te Kampen. Op 11 november 1962 werd hij in het ambt bevestigd in de gemeente te **Wetsinge-Sauwerd**.

Op 3 oktober 1965 verruilde hij deze gemeente voor die van **Harderwijk**. Op 24 januari 1971 verbond hij zich aan de gemeente te **Hoogerveen** en op 26 augustus 1979 aan die van **Spakenburg-Noord**. Op 9 juni 1991 werd hij predikant te

Vlissingen. In 1972/1973, in 1975 en in 1987

is ds. **Mostert** afgevaardigde geweest op de **generale synodes** van, respectievelijk, **Hattem**, **Kampen** en **Spakenburg-Noord**.

Hij blijft wonen op zijn huidige adres: **Offenbachlaan** 49, 4384 MH **Vlissingen**.

50-jarig jubileum

Gendringen – Zaterdag 3 februari jl. was het 50 jaar gelden dat ds. J. Bos te **Gendringen**, emeritus-predikant van de gemeente te **Nijmegen**, in het ambt werd bevestigd. **Jacob Bos** werd op 3 juni 1915 in **Kampen** geboren. Hij bezocht de MULO aldaar en werd, na zelfstudie, predikant volgens artikel 8 van

de

UIT DE KERKEN

Op 3 februari 1946 werd hij in het ambt bevestigd in de gemeente te **Veendam**, vanwaar hij in 1949 naar **Daarlerveen** verhuisde. In 1958 werd ds. **Bos** legerpredikant, wat hij tot 1971 bleef. Hierna verrichtte hij hulpdiensten te **Nijmegen**, tot hij op 9 maart 1975 aldaar als predikant bevestigd werd, wat hij tot aan zijn emeritaat op 1 mei 1981 bleef.

Daarnaast was ds. **Bos** twee jaar leeraar godsdienstonderwijs op de **Ge-reformeerde Scholengemeenschap** te **Amersfoort**, en medewerker van het blad **De Vrije Kerk** en van het **Gereformeerd Gezinsblad**. Verder was hij voorzitter van de **Gereformeerde Omroepvereniging**.

Overleden

Ede – Op woensdag 24 januari jl. is op 82-jarige leeftijd ds. A.W. **Boxman** emeritus-predikant te **Eindhoven** en wonende te **Ede**, overleden.

Arie Willem Boxman werd op 27 maart 1913 geboren in **Zwolle**. Hij studeerde aan de **Theologische Universiteit** te **Kampen** en werd in 1944 **hulpprediker** te **Dalfsen**. Op 4 november 1945 deed **Boxman** intrede in de gemeente te **Ten Boer**, van waaruit hij op 17 september 1950 naar **Hijken** vertrok. Op 11 oktober 1953 verbond hij zich aan de gemeente te **Eindhoven**, alwaar hij in 1960 om gezondheidsredenen vroeg met emeritaat ging.

In **Hijken** was ds. **Boxman** ook werkzaam onder de 4000 **Zuid-Molukkers** die in het woonoord **Schatenberg** bij **Westerbork** verbleven. En van 1956 tot 1968 werkte hij, telkens een half jaar lang, als **koopvaardijpredikant**, arbeid die eerst uitging van de kerk te **Rotterdam-Feijenoord**, later van de kerk van **Rotterdam-Delfshaven**.

Van 1 juni 1971 tot 1 augustus 1978 is ds. **Boxman** werkzaam geweest als godsdienstleraar aan de Gereformeerde School voor HNO te **Spakenburg**; daarnaast heeft hij op talrijke plaatsen catechisatie-les gegeven.

Coaldale – In Coaldale (Canada) is op 60-jarige leeftijd ds. J.D. **Wielenga** overleden.

Johannes Dirk **Wielenga** werd op 21 juli 1935 in **Bellingwolde** geboren. Hij volgde een middel — schoolopleiding en ging daarna — in 1953 — in Kampen theologie studeren aan de (toenmalige) Theologische Hogeschool.

Op 21 januari 1962 werd hij te **Veenendaal** in het ambt bevestigd. In 1966 vertrok hij naar **Albany** (West-Australië), alwaar hij predikant werd van de Free Reformed Churches of Australia. In 1978 werd hij predikant van de Canadian Reformed Church in Coaldale te Canada.

Derde predikant Amersfoort-Noord

Amersfoort – De kerkeraad van Amersfoort-Noord heeft een derde predikantsplaats ingesteld. **Aangezien** verwacht wordt dat in de komende vier jaar het ledental zal toenemen van 1500 nu tot plm. 2000 in het jaar 2000, is de instelling van een vierde predikantsplaats al in overweging genomen. Verder zijn er plannen voor de bouw van een tweede kerkgebouw dat in de wijk Nieuwland gepland is. Verwacht wordt dat de grootste groei na het jaar 2000 voorbij zal zijn, aangezien er geen nieuwe wijken op het grondgebied van de kerk zijn geprojecteerd.

PS van het Zuiden kiest afgevaardigden voor de Generale Synode

Vrouwenpolder – De PS van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg heeft als eerste de afgevaardigden voor de Generale Synode van Ber-

kel en **Rodenrijs** bekend gemaakt. Als **primi** zijn gekozen: ds. T. **Dijkema** ('s-Hertogenbosch), ds. P.L. **Storm** (Terneuzen) N. **Buurman** (Nuenen) en J. van Groos (**Tilburg**), beide laatsten zijn ouderling in de genoemde gemeenten.

Als **secundi** zijn gekozen: ds. L.E. **Leeftink** (Zaamslag), ds. A. **Souman** (Hoek), C. de **Putter** (Vught) en J.L. **Meesen** (Hoek), ook deze beide laatsten zijn ouderling in de genoemde gemeenten.

Als **terti** werden de ouderlingen J.D.A. **Bareman** (Middelburg) en J. **Scheele** (Zierikzee) verkozen. De PS besloot verder o.m. financiële steun te vragen aan & GS voor het evangelisatiewerk van de kerk te **Axel** in **Gent** (België). De PS zal zelf in de meivergadering een bedrag vaststellen ter ondersteuning van het werk in **Gent**, vergelijkbaar met het bedrag dat jaarlijks voor het evangelisatiewerk in **Venlo** beschikbaar wordt gesteld.

Adreswijzigingen e.d.

Bussum-Huizen * **Scriba**: K.J. de **Haan**, **Karel Doormanlaan 53**, 1271 CB **Huizen** (N.H.). **Diaconie**: A.W. **Vos**, **Meentweg 65**, 1406 KD **Bussum** (p. 108).

Zeist * **Kerkeraad**: **Scriba**: **Postbus 510**, 3700 AM. **Diaconie**: adres: zie **Scriba** (p. 115).

Persbericht

Kampen – Aan de Theologische Universiteit slaagde voor het doctoraal examen de heer J.M. van **h u w e n**, wonende te **Stadskanaal**.

Persbericht

C.O.G.G. maakt nieuw begin
Het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (C.O.G.G.) heeft een nieuw bestuur. Voorzitter werd ds. D. **Quant** te **Rijswijk**. Hij was scriba van de jongste synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken. Secretaris werd ds. C. **Blenk** te **Delft**. Hij is lid van het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond

in de Nederlandse Hervormde Kerk. Penningmeester werd de heer K. **Bokma**, oud-directeur van het Reformatorisch Dagblad en ouderling van de Geref. Gemeente in **Apeldoorn**. Ds. J.H. **Velema** trad om gezondheidsredenen terug als secretaris. Hij was vanaf de oprichting in 1963 bij het C.O.G.G. betrokken, was een van de motoren en zat jaren in het bestuur. Voorzitter ds. Z.G. van **Oene**, emeritus-predikant van de Nederlands Gereformeerde Kerken, trad nu ook terug.

Eigen gemeente in Staphorst dichterbij

Rouveen – Aan de kerkeraad van **Rouveen** werd door een commissie het volgende advies gegeven: Instituering van een gemeente in **Staphorst** per 1 januari 1998.

In het advies wordt ervan uitgegaan, dat aan het begin van 1998 ongeveer 250 leden van de gemeente van **Rouveen** in **Staphorst** zullen wonen. Dit aantal werd al eerder genoemd als streefgetal voor een instituering. Nu wonen 15,7% van de leden in **Staphorst** tegen 1,8% in 1965.

Redenen voor de verzelfstandiging zijn o.m.: groei van buitenaf; het vervullen van een 'kandelaarsfunctie'; evangelisatiemogelijkheden; bevordering van pastorale zorg. Voor de kerkdiensten hoopt men gebruik te kunnen blijven maken van het kerkgebouw van de synodaal Geref. Kerk te **Staphorst**.

